Actieagenda Heel het MKB Circulair!

Praktijkgerichte ondersteuning van het mkb in de circulaire transitie

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Het Economisch Samenwerkingsplatform
Rijk-Regio

Bij de totstandkoming is door de initiatiefnemers actief samengewerkt met:

MKB Nederland

VNO NCW

VNG

NEDERLAND CIRCULAIR! VERSNELLINGSHUIS

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

PLATFORM31
kennis van stad en regio

Inhoud Actieagenda

01 Achtergrond en aanleiding 3

02 Doel en ambitie actieagenda 6

03 Aanpak en proces 7

04 Opbrengst Verdiepingssessies 8

05 Actielijnen agenda 9

06 Vervolgproces 15

01 Achtergronden aanleiding

Het streven is dat Nederland in 2050 (vrijwel) volledig circulair is.

Op dit moment moet echter geconstateerd worden dat de grondstof efficiëntie weliswaar toeneemt, maar de absolute hoeveelheid toegepaste materialen nauwelijks daalt. Het is volgens het de initiatiefnemers van deze actieagenda zaak circulaire inspanningen te intensiveren om de grote ambities te realiseren.

Het IPO heeft het initiatief genomen tot deze actieagenda samen met het Economisch Samenwerkingsplatform Rijk-Regio*.
De opdracht van dit samenwerkings-platform is als volgt geformuleerd:

- Hoe ondersteunen we het mkb bij de transitie naar een circulaire economie?
- Hoe kunnen verschillende partijen op rijksniveau en in de regio deze transitie versnellen?
- Ontwikkel een gezamenlijke actieagenda Rijk-Regio om het mkb te ondersteunen in de transitie naar een circulaire economie

** Aan het Economisch Samenwerkingsplatform Rijk-Regio nemen deel: IPO, afzonderlijke provincies, VNG, G40, G4, MKB Nederland, VNO-NCW, de ministeries BZK en EZK, de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de MKB vertegenwoordiger van de Topsectoren.*

Maatschappelijk belang van de circulaire economie

Met de ontwikkeling van de circulaire economie wordt de overgang gemaakt naar een **nieuw economisch systeem dat duurzaam en toekomstbestendig** is.
Dat is urgenter en actueler dan ooit.

Nederland hecht groot belang aan het verduurzamen van de economie. De circulaire economie vormt een belangrijk aangrijpingspunt om het grondstof- en energieverbruik bij de bron en in ketenperspectief aan te pakken. Hiermee wordt bijgedragen aan:

- reductie van klimaat- en stikstofemissies
- vermindering van milieuvervuiling
- behoud van biodiversiteit

In een circulaire economie blijft de waarde van grondstoffen, materialen en producten behouden. Door de introductie van nieuwe duurzame, business- en verdienmodellen wordt ook nieuwe (meervoudige) waarde gecreëerd.
Dit levert een **strategisch concurrentievoordeel** op.

De beweging moet sneller en de urgentie bij bedrijven moet omhoog.

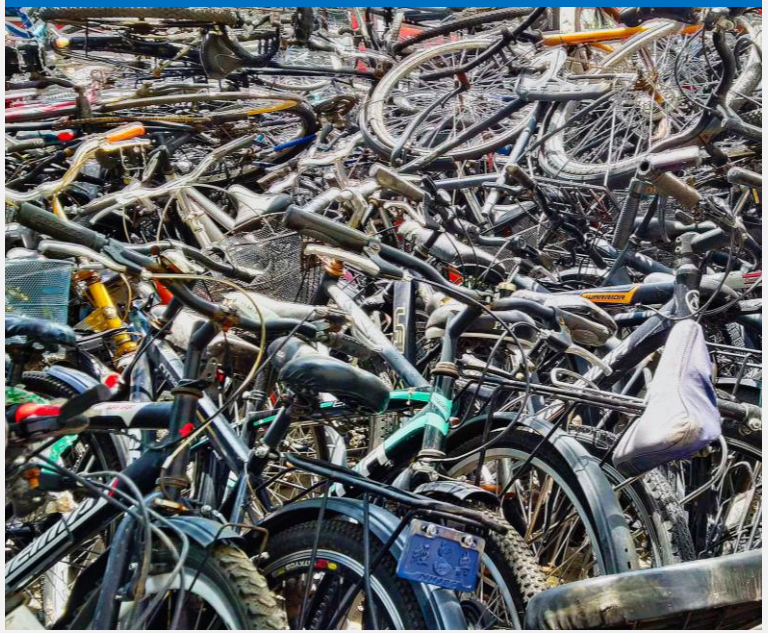

De oorlog in Oekraïne en de COVID-19-pandemie drukt ons met de neus op de feiten hoe afhankelijk we zijn van schaarse grondstoffen en producten uit het buitenland. Globalisering maakt plaats voor een hernieuwde oriëntatie op het belang van **beschikbaarheid van grondstoffen, leveringszekerheid en van kortere ketens**.

Voor bedrijven betekent dit dat **circulair ondernemen** hoe langer hoe meer de norm wordt. Het mkb kan de kansen die de circulaire economie biedt steeds meer gaan verzilveren en daarmee:

- Op kosten besparen
- Milieubelasting terugdringen
- Zich verzekeren tegen leveringsonzekerheid
- Nieuwe business- en verdienmodellen ontwikkelen

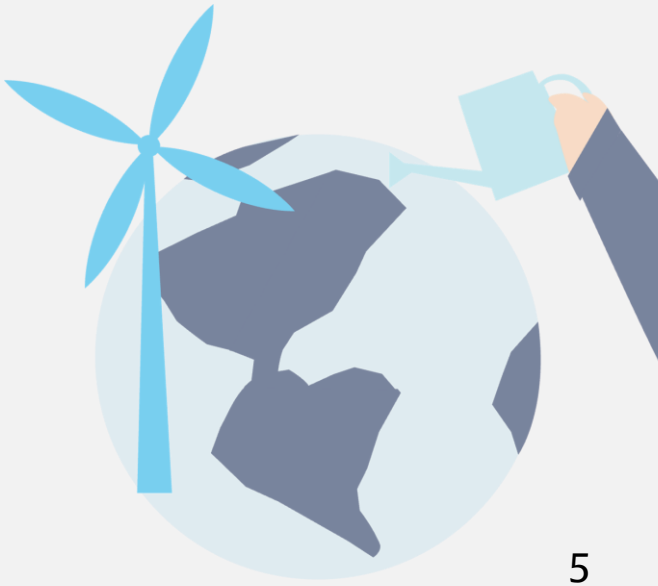

02 Doel en ambitie actieagenda

Bijdragen aan de doelstelling om te komen tot een **(vrijwel) volledige circulaire economie in 2050**:

- Minder eindige grondstoffen (metaal, mineraal, fossiel)
- Meer andersoortige hernieuwbare grondstoffen
- Levensduurverlenging
- Sluiten van kringlopen

De communicatie en het aanbod van ondersteuningsmiddelen beter aansluiten bij:

- De taal die ondernemers spreken en hun motivatie
- Wat strategisch van belang is voor de toekomstbestendigheid en concurrentiepositie van hun bedrijf.

Het mkb informeren en activeren om stappen te zetten in de circulaire transitie bij:

- Inkoop
- Ontwerp van producten
- Optimaliseren productieprocessen
- Verlenging levensduur van producten
- Hergebruik van producten en productonderdelen
- Recycling van materialen
- Samenwerking in de keten
- Nieuwe business- en verdienmodellen (zoals diensten in plaats van producten

Het huidige instrumentarium beter op elkaar afstemmen en efficiënter inrichten zodat er een dienstverleningsinfrastructuur ontstaat die ondernemers werkelijk vooruit helpt in alle stappen van de circulaire transitie (‘circulaire customer journey’).

Komen tot een ‘5 sterrenniveau’* van het ondersteuningsaanbod zodat een ondernemer “binnen één muisklik” toegang krijgt tot adequate ondersteuning om de volgende circulaire stap te zetten.

** Zie bijlage 1 voor de niveaus van dienstverlening in het ondersteuningsaanbod.*

03 Aanpak en proces

Projectgroep geformeerd met alle betrokken organisaties:

Interprovinciaal Overleg van, voor en door provincies · Nederland Circulair! Versnellingshuis · VNG · MKB Nederland · VNO NCW · Rijkswaterstaat Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat · Ministerie van Economische Zaken en Klimaat · Rijksdienst voor Ondernemend Nederland · PLATFORM31

Discussienotitie

Verdiepingssessie 2: Het ondersteuningsaanbod

Bestaande (regionale) mkb-ondersteuningsinstrumenten, netwerken en projecten zijn geïdentificeerd. Confrontatie van aanbod en vraag. Waar zit overlap en waar zitten lacunes? Wat moet veranderd worden? Waar gaan we mee door? Waarmee gaan we stoppen? Wat is er aanvullend nodig? Welke organisatie is daarvoor aan zet?

Verdiepingssessie 3: de actieagenda

Toetsen, reflecteren, verdiepen en verrijken van de concept actieagenda.

Verdiepingssessie 1: Het ondernemersperspectief

De behoeften van mkb'ers aan (regionale) ondersteuning bij de transitie naar een circulaire economie zijn in kaart gebracht. Waarmee zijn mkb-ondernemers geholpen? Hoe zijn ze het beste te bereiken? Hoe vinden we de aansluiting?

Concept actieagenda

Definitieve* agenda

** Het betreft een document dat op ambtelijk niveau is opgesteld en nog bestuurlijk moet worden bekrachtigd. De actieagenda is nog in ontwikkeling.*

04 Opbrengst Verdiepings-sessies

Voor veel ondernemers is het niet duidelijk hoe de circulaire economie zich verhoudt tot onderwerpen die van wezenlijk belang voor hen zijn. **De uitdaging is het aanbod en communicatie beter aan te laten sluiten bij de belevingswereld van bedrijven.**

Bedrijven bevinden zich in verschillende fasen van circulaire transitie. Informatie en advies dient daarop afgestemd te worden.

- Startende bedrijven (informatie en voorbeelden)
- Het peloton (ondersteuning bij onderzoek en invoering)
- koplopers (specialistische kennis)

Veel kennis en ondersteuningsaanbod is er al. Het is van belang te komen tot een praktisch gestandaardiseerd aanbod van bewezen effectieve instrumenten dat algemeen toegankelijk is.

Bedrijven hebben behoefte aan een **laagdrempelig loket in de regio** (bekend en vertrouwd) dat hen voorziet van informatie en advies en doorverwijst naar instrumenten en (subsidie)regelingen.

We staan aan de vooravond van de transitie naar een circulaire economie die enkele decennia gaat duren. Alle bedrijven gaan daar vroeg of laat mee te maken krijgen. Dit vraagt om een systeemverandering en een op transitie gerichte aanpak.

05 Actielijnen agenda

1

Bewustwording en activatie van het mkb

2

Meer uitvoeringskracht in de regio's.

3

Coördinatie, afstemming en nationale regie.

4

Meer urgentie, mensenkracht en middelen.

5

De circulaire transitie als systeemverandering.

Actielijn 1: Bewustwording en activatie van het mkb

De initiatiefnemers zetten zich samen met het Rijk en de regio's in om activiteiten gericht op bewustwording en activatie van het mkb te intensiveren en meer samenhang te brengen in het ondersteuningsaanbod.

Het is van belang bedrijven de weg te wijzen naar **een laagdrempelig, herkenbaar en gestandaardiseerd aanbod van informatie, regelingen en advies**. Daarvan is al veel aanbod (in de regio's) ontwikkeld.

Om te komen tot een landelijke dekking heeft de Rijksoverheid volgens de initiatiefnemers een leidende rol om dit aanbod (waar nodig) aan te vullen, op te schalen, af te stemmen en te coördineren.

Rode draad is daarin volgens de initiatiefnemers een ''circulaire customer journey'' die recht doet aan de aard en de omvang van bedrijven en de transitiefase waarin bedrijven zich bevinden (starters, peloton, koplopers).

Met het bestaande en (door de Rijksoverheid) nieuw te ontwikkelen middelen en instrumenten kunnen (regionale) dienstverleners mkb-bedrijven stap voor stap verder ondersteunen bij hun circulaire reis:

- Informeren (communicatie materiaal en campagnes)
- Inspireren (voorbeelden verzamelen en ontsluiten via bijeenkomsten)
- Kansen identificeren (landelijke voucherregeling)
- Invoering maatregelen (ondersteuning bij haalbaarheidsonderzoek)
- Verankering in de bedrijfsvoering (ondersteuning bij implementatie)
- Ketensamenwerking (continueren en intensiveren ketenregeling).

Voor heterogene sectoren binnen het mkb is maatwerk nodig. Voor homogene sectoren worden circulaire maatregelpakketten ontwikkeld die breed toepasbaar zijn. De initiatiefnemers pleiten ervoor ook deze (sectorale) maatregelenpakketten op nationaal niveau te organiseren.

Het ontwikkelen van de ''circulaire costumer journey'' en het (landelijke) ondersteuningsaanbod vindt plaats vanuit een landelijk kenniscentrum circulaire economie: niet nieuw, maar als onderdeel van bestaande structuren. Het ligt voor de hand dat het Versnellingshuis Nederland circulair! hierin een centrale rol vervult.

Actielijn 2: Meer uitvoeringskracht in de regio's

Uitgangspunt is dat mkb-bedrijven op maat geholpen worden in hun eigen regio. Ondernemers gaan namelijk vooral op zoek naar informatie en advies bij ''warme'' contacten in hun nabije omgeving. Collega ondernemers, bedrijvenverenigingen, gemeenten, accountants, branches, ...

Om de dienstverlening ''dicht bij huis'' te verbeteren nemen de initiatiefnemers het voortouw de uitvoeringskracht in de regio's samen met de Rijksoverheid te versterken. Daarbij wordt zo veel mogelijk aangesloten bij (bestaande) regionale hub's, waarbij in beginsel bedrijfsleven, overheid en onderwijs/kennisinstellingen zijn aangesloten.

Voorbeelden van activiteiten in de regio zijn:

- Een loket inrichten voor bedrijven
- Intake gesprekken voeren
- Doorverwijzen
- Communicatiecampagnes ontwikkelen
- (Circo) bijeenkomsten organiseren
- Challenges en (landelijke) voucherregelingen uitvoeren
- Scouting ketenprojecten.

Het landelijke ondersteuningsaanbod wordt via de regionale hubs en regionale teams circulair ondernemen geïmplementeerd. Nadruk ligt op het toepassen van kennis en identificatie en invoering van maatregelen bij bedrijven (zie samenhang met actielijn 1).

Streven is de regionale hubs hiervoor meerjarig te faciliteren met menskracht en middelen. De initiatiefnemers roepen de Rijksoverheid op hierover afspraken te maken naar het voorbeeld van de regionale energie strategieën.

Om te komen tot regionale circulaire strategieën willen initiatiefnemers hiervoor samen met de Rijksoverheid en de 30 regio's hiervoor: een governance inrichten, een uitvraag doen naar de regio's (regionale deals), het aanbod vanuit de regio's bij elkaar brengen in een landelijke strategie, hier menskracht en middelen voor vrijmaken.

De regionale CIRCO-hubs worden hieraan verbonden.
Het Versnellingshuis Nederland circulair! is het landelijke kenniscentrum voor circulaire economie en werkt nauw samen met de regionale hubs.

CIRCO

NEDERLAND CIRCULAIR! VERSNELLINGSHUIS

Actielijn 3: Coördinatie, afstemming en nationale regie

De initiatiefnemers gaan samen met de Rijksoverheid beleid, uitvoering en monitoring van de verschillende partijen die actief zijn in het ondersteunen van het mkb bij circulaire economie stroomlijnen. Dit vindt plaats binnen de kaders van de bredere mkb ondersteuning (advies Nederlands Comité voor Ondernemerschap) en de bredere opgave 'circulaire economie in de regio' (gekoppeld aan het Nationaal Programma Circulaire Economie).

Het Rijk, provincies, regio's en gemeenten stemmen hun beleid en uitvoering op elkaar af van grof naar fijn.

Samenwerkende partijen werken daarbij samen vanuit centrale richtinggevende SMART doelstellingen, taakstellingen en heldere actielijnen dragen hieraan meetbaar bij. Elke organisatie heeft daarin zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. ''Slim schalen.'' **Belangrijk daarbij zijn de regionale circulaire strategieën, waarbij (nationale) vraag en (regionaal) aanbod bij elkaar worden gebracht.**

Implementatie vindt plaats via routekaarten voor productgroepen én sectoren met daarin maatregelen (pakketten).

Betere coördinatie en afstemming moet leiden tot **bundeling van krachten en versterking van het ondersteuningsaanbod voor het mkb.**

De nationale overheid:

- neemt hiertoe de regie
- is verantwoordelijk voor wetgeving en monitoring
- verzorgt een basisaanbod aan ondersteuning.

(Samenwerkende) provincies zijn de verbindende schakel naar de regio's. Regio's verzorgen de uitvoering. ''Getrapte regie''. Voor regie is een feedback loop cruciaal met terugkoppeling van ervaringen vanuit de praktijk.

In het verlengde van deze actieagenda wordt de samenwerking binnen het platform Rijk-Regio voor uitvoering van deze actielijn gecontinueerd.

Actielijn 4: Meer urgentie, menskracht en middelen

De initiatiefnemers zetten zich in om het onderwerp circulaire economie hoger op de agenda te krijgen bij het mkb, maar ook van organisaties die het mkb ondersteunen. **Betere aansluiting bij de taal, de motivatie en het strategisch belang van mkb ondernemers** is daarbij van groot belang.

Voor **het aanjagen van de circulaire transitie** zijn extra middelen en menskracht nodig voor:

- het ontwikkelen en uitvoeren van ondersteuningsinstrumenten
  (actielijn 1: bewustwording en activatie mkb bijvoorbeeld via laagdrempelige vouchers)
- het faciliteren van uitvoeringskracht in de regio's *(actielijn 2: via regionale circulaire strategieën).*

Middelen en menskracht worden daarmee meer in lijn gebracht met urgentie en ambitieuze doelstellingen.

Hiermee wordt bijgedragen aan het bestaansrecht, het concurrentievermogen en de duurzaamheid van het mkb.
Om in actie te komen heeft het mkb **behoefte aan een lange termijn afzet- en investeringsperspectief.**

De initiatiefnemers werken aan dat perspectief en nemen daarvoor actie door bijvoorbeeld:
het wegnemen van belemmeringen in (toepassing van) wet- en regelgeving (ook via Omgevingsdiensten) en stimuleren van de markt via inkoop en aanbesteding (via regionale workshops, trainingen, webinars en ''buyer groups'' via bijvoorbeeld het Versnellingsnetwerk Circulair Inkopen).

Actielijn 5: De circulaire transitie als systeemverandering

De circulaire economie in het mkb vraagt om korte termijn acties, maar ook om een **lange termijn transitieaanpak**, aangezien de manier waarop het mkb met grondstoffen, materialen en producten omgaat de komende decennia drastisch gaat veranderen.

Naar het voorbeeld van de energietransitie is de **''grondstoffentransitie''** een systeemverandering.

Voor wat betreft toekomstscenario's stellen initiatiefnemers voor aan te sluiten bij **de ruimtelijke scenario's voor 2050** die het Planbureau voor de leefomgeving ontwikkelt. De circulaire transitie is onderdeel van de verschillende scenario's onder het thema ''duurzaam economisch groeipotentieel''.

Naar het voorbeeld van de landelijke transitieagenda maakindustrie en in aansluiting op het nieuwe Nationale Programma Circulaire economie pleiten initiatiefnemers ervoor een **transitieaanpak** te ontwikkelen voor het mkb bestaande uit:

- transitiedoelen en ambitie
- routekaarten per productgroep en sector (doelgroepenaanpak)
- verschillende beslishorizonten (lange, middellange, korte termijn)
- acties per beslishorizont voor de verschillende schaalniveaus (programmering)
- regionalisering (wat betekent dit voor de regioaanpak?)

Voor deze actielijn wordt een aparte governance ingericht met (wetenschappelijke) experts, die verbonden blijft met de andere actielijnen om tot synergie tussen de verschillende aanpakken te komen.

06 Vervolgproces

De ambtelijke initiatiefgroep stelt de volgende **activiteiten** voor om de actieagenda Heel het MKB Circulair! bij organisaties te verankeren en tot uitvoering te brengen:

De actieagenda wordt integraal onderdeel van de regioparagraaf in het nieuwe Nationale Programma Circulaire Economie van het ministerie van IenW.

1

De actieagenda vormt de basis voor mkb ondersteuning voor de transitie naar de circulaire economie zoals voorgesteld door het Nederlands Comité voor Ondernemerschap ingesteld door het ministerie van EZK.

2

Om te zorgen dat de vijf actielijnen bij elkaar blijven en ook daadwerkelijk worden ingebed in bestaande programma's stellen wij voor een coördinator aan te stellen die de vinger aan de pols houdt en namens de partijen rapporteert aan o.a. het Economisch Samenwerkingsplatform Rijk-Regio.

4

Na bestuurlijke akkoord door betrokken partijen worden de vijf verschillende actielijnen belegd en nader uitgewerkt:

- Bewustwording en activatie mkb: voortouw ministerie van EZK (dienstverlening).
- Meer uitvoeringskracht in de regio's: voortouw VNG/IPO.
- Coördinatie, afstemming en nationale regie: voortouw ministerie van IenW.
- Meer urgentie, menskracht en middelen: voortouw VNO NCW/IPO.
- De circulaire transitie als systeemverandering: nader te bepalen.

3

IPO, VNG, ministerie EZK, ministerie IenW en VNO NCW onderzoeken welke activiteiten van de actieagenda vanuit bestaande programma's en budgetten uitgevoerd kunnen worden. Voor additioneel benodigd budget volgen initiatiefnemers hun eigen besluitvormingsproces.

5

Scenario's in het ondersteuningsaanbod CE voor het mkb

	Scenario 1: verbinden ★☆☆☆☆	**Scenario 2:** versnellen ★★★☆☆	**Scenario 3:** transitie ★★★★★
1. Bewustwording en activatie van het mkb	We gaan het bestaande ondersteuningsaanbod ontsluiten. Bedrijven weten beter de weg te vinden naar middelen en instrumenten die er nu zijn.	We ontwikkelen de customer journey en onderzoeken welke middelen en instrumenten effectief zijn. Best practices gaan we actief delen met alle aanbieders, zodat ze kun aanbod daarop aan kunnen passen.	We zorgen dat er een landelijk dekkend compleet aanbod is van bewezen effectieve ondersteuningsmiddelen in alle fasen van de customer journey. Alle bedrijven kunnen daar gebruik van maken.
2. Meer uitvoeringskracht in de regio's	We gaan bestaande hub's beter met elkaar verbinden, zodat ze kunnen leren van elkaars instrumenten, middelen en de manier waarop ze zijn georganiseerd.	We starten een landelijk programma gericht op het vergroten van de slagkracht van regionale hubs en verbetering van het ondersteuningsaanbod richting mkb.	Het landelijke aanbod aan ondersteuningsmiddelen wordt landelijk dekkend geïmplementeerd door bestaande en nieuwe regionale hub's die hiervoor meerjarig worden gefaciliteerd.
3. Coördinatie, afstemming en nationale regie	Activiteiten van verschillende overheden worden in aanloop naar het Nationaal Programma Circulaire Economie op elkaar afgestemd. Programma sluit aan op de activiteiten in regio's.	Circulaire economie is integraal onderdeel van mkb ondersteuning. Ontwikkeling en uitvoering van beleidsprogramma's en ondersteuningsaanbod mkb vindt integraal plaats.	Samenwerking in programmering en uitvoering mkb ondersteuning triple helix. Landelijke regie. Uitvoering in de regio's. Rollen, verantwoordelijkheden en inzet worden vastgelegd en gemonitord.
4. Meer urgentie, mensenkracht en middelen	Circulaire economie is een onderdeel van duurzaamheid. We gaan onze boodschap beter afstemmen op de belevingswereld van bedrijven. We gaan best practices inkoop en VTH in platforms delen.	Circulaire economie draagt bij aan het concurrentievermogen van het mkb. We gaan onze boodschap en aanbod aan ondersteuning herdefiniëren vanuit het bedrijfsperspectief. We gaan bedrijven perspectief bieden via inkoop en (toepassing van) wet- en regelgeving.	Voor het mkb is de circulaire transitie net als de enerietransitie cruciaal voor hun bestaansrecht. Urgentie, menskracht en middelen voor bedrijven en ondersteuning brengen we op dat zelfde niveau. We bieden bedrijven lange termijn afzet- en investeringsperspectief.
5. De circulaire transitie als systeemverandering	Verschillende academici werken aan (circulaire economie als) systeemverandering. We verbinden lopende initiatieven.	We starten een onderzoekstraject circulaire economie als systeemverandering voor het mkb.	We starten een meerjarig multidisciplinair onderzoekstraject circulaire economie als systeemverandering voor het mkb op basis van praktijkcases bij bedrijven.